

*De beuk is eigenlijk een heel gewone boom, iedereen kent hem wel. En hij staat ook in ons park, bij de vijver waar het kunstwerk van Orpheus ligt. Om het bordje te lezen, moet je wel een eindje over het gras lopen en dat levert nog steeds wel eens natte voeten op. Het park is immers alleen opgehoogd vlak langs de weg. Eigenlijk is de beuk zo'n gewone boom, dat je wel eens vergeet dat hij toch ook wel erg mooi is, zeker nu in de herfst.*

### Uiterlijk

Beuken worden hoog (30 m) en zijn breed vertakt. Vooral als ze de ruimte hebben, groeien beuken uit en krijgen een bolronde kroon. Het schors blijft glad, zelfs als de boom oud wordt, en is grijs van kleur. De bladeren van één tak staan afwisselend in twee rijen, zodat ze elkaar niet beschaduen. Een beuk heeft lichtbladeren en schaduwbladeren. De lichtbladeren zijn dikker, zodat de verdamping beperkt blijft. In de winter wordt de boom kaal en in de lente komen de blaadjes tegelijk met de katjes. Eerst zijn de blaadjes doorschijnend lichtgroen, rimpelig en zijdeachtig behaard, later worden de bladeren glanzend donkergroen en in de herfst verkleuren ze tot goudbruin.



### Herkomst

In ons land zijn veel fossielen van de beuk gevonden. Ze dateren uit het begin van het Pliocene (5-2,5 miljoen jaar geleden). Toen de ijstijden kwamen, verdween de beuk uit Europa. Fossiele stuifmeelkorrels bewijzen dat de beuken pas in het Holoceen (10.000 jaar geleden) weer naar Nederland terugkeerden. En nu is de beuk overal ruimschoots voorhanden, behalve op de Waddeneilanden. Dat komt omdat de boom van schaduw houdt en het liefst op wat vochtige, voedselrijke grond verblijft. Overigens vind je beuken bijna alleen in Europa. Hoewel hij

in Nederland op de Rode Lijst staat, is daar genoteerd dat de beuk "algemeen voorkomend" is en het aantal wordt "stabiel/toenemend" genoemd.

De beuk is al beschreven in het "Crujjdeboek" (1554) van Rembert Dodoens, een plantkundige en arts die in Vlaanderen woonde in de 16de eeuw. De naam is verwant met het woord "boek". De eerste boekingen werden namelijk verricht op plankjes van beukenhout en bij het ontwikkelen van de boekdrukkunst werd beukenhout gebruikt om letters en houtsnedes te maken. De wetenschappelijke naam "fagus" komt van het oude Griekse woord "phegos": een boom met ronde, eetbare vruchten. "Sylvatica" betekent: in het bos.

### Eigenschappen

Beuken zijn laatbloeiers. Het kan wel veertig jaar duren voordat een beuk volop gaat bloeien en dan bloeit hij ook nog maar eens in de vijf tot acht jaar. De bloemen zijn eenslachtig (de bloemen hebben of mannelijke of vrouwelijke geslachtsorganen) en de boom is eenhuizig (mannelijke en vrouwelijke bloemen op dezelfde boom). Natuurlijk kennen we allemaal de beukenootjes. Daar komt ook de familienaam van de beuk vandaan: napjesdragersfamilie, Fagaceae.

Binnen in de stekelige dopjes zitten twee, soms drie beukenootjes. Als het beukenootje rijp is, springt het napje open, maar de zaden kiemen pas in het volgende voorjaar, als ze tenminste niet opgegeten zijn door de eekhoorns, bosmuisen of wilde zwijnen. Mensen kunnen er wel een paar eten (de smaak lijkt een beetje op die van de kastanje), maar wees voorzichtig. Beukenootjes bevatten giftig blauwzuur. Als je ze roostert, wordt het gif weliswaar geneutraliseerd, maar voorzichtigheid blijft geboden.

### Bijzonderheden

Beuken kunnen wel 300 jaar oud worden, hoewel dat uitzonderlijk is. Dat betekent natuurlijk wel een dikke stam en dat is prettig voor de makers van parket, meubilair en speelgoed. Het hout is buigzaam, splintert nauwelijks en heeft weinig knoesten, maar al te oud hout wordt makkelijk onbruikbaar door verkleuring en schimmels, waarvoor beuken gevoelig zijn. Als materiaal voor houtsnedes en drukletters heeft beukenhout een grote rol gespeeld in de opkomst van de boekdrukkunst.

De beuk wordt ook vaak als haag aangeplant. En er zijn veel bijzondere beuken gekweekt in de loop der jaren. Zo is er een rode, bruine en zwarte beuk, een zuilenbeuk, een treurbeuk en

een hopbeuk. Alleen die laatste soort heeft zaden die op hop lijken en juist geen gladde bast.

### Tot slot

Van de eik hebben we geleerd dat je daar beter niet onder kunt staan bij onweer en dat je beter onder een beuk kunt schuilen. Maar eerlijkheid gebiedt te vermelden dat het ook daar niet helemaal veilig is. De beuk bewaart namelijk dode, loszittende takken in zijn kruin en die kunnen lelijk op je hoofd vallen als je een schuilplaats zoekt bij een regen- of onweersbui.

Tenslotte is de beuk ook in de poëzie niet onvermeld gebleven. J.C. van Schagen (1891 – 1985) heeft er een prachtig gedicht aan gewijd.

### Romantisch

De oude beuk is verliefd op de vijver  
bevend strekt hij de stramme armen over haar  
neer  
en schoon is zijn gebaar  
van eerbiedig verlangen  
en van brede ernst  
zij is diep en zwart

